

ТЕОРІЯ «НЕРОБЛЕННЯ» ГРИГОРІЯ СКОВОРОДИ ЗА ВІКТОРОМ ПЕТРОВИМ

Оленченко Є., *зр. ПМ-71*

Метою мого виступу є висвітлення поняття «нероблення» в інтерпретації відомоно українського вченого і літератора Віктора Платоновича Петрова (1894 – 1969), а саме, як її розвинув Сковорода у своїй проповіді «опрощення».

В. Петров виходить з того, що: «Науку Сковороди про життя в її практичному виконанні треба назвати взагалі утопічною і що до наших часів непридатною, ідеалістичною». Для своєї доби Сковорода був людиною непридатною, – філософ, мрійник, непрактичний химерник, людина без ґрунту, громадського впливу й ваги. З погляду людей, представників громадської думки, він був людиною антигромадських і антисоціальних настроїв, людина зайва й непотрібна для суспільства і навіть небезпечна в своїх думках, ледащві й нікчемності, «развратитель нравов» і «душегубитель».

Теорія «нероблення» є не тільки проповідь внутрішньої роботи серця, а наука самопізнання, як пише В. Петров. На мою ж думку, вона є також висновком про негативізацію держави, суспільства й власності. «Праця» – джерело наших злиднів не тільки через те, що людина не має часу заглибитись у себе й віддатись самопізнанню, але й через те, що люди своєю працею стверджують і підтримують «державу»: шлюб і родину, гроші й маєтки, власність і крामарювання, військо, суди, ремесла. У Сковороди проповідь «не роблення» була проповіддю ненависті, вказівкою шляхів індивідуального повстання. Потроху Сковорода віддаляється від людей, сторониться суспільства, тому і наживали його «человеконенавистником». Розрив з суспільством – ось джерело філософії Сковороди.

Розірвавши з суспільством, на почуваючи себе зв'язаним жодними нормами й традиціями, не маючи під собою певного ґрунту й обов'язків, шов у вічність, у нікуди.

Сковорода вірив, що тільки лишаючись низьким і простим, можна досягти кращого. Він учив про шляхетність в підлоті й підлоту в шляхетності. Типовий преромантик, він, як і кожний романтик, умів відносити умовне на ступінь безумовного й найнижчому надавати цінності вищого й значущого. Сковорода писав про значне й поважне, як про нікчемне, а про нікчемне – як про найважливіше. Грав антитезами й цю

гру пояснював: «Открой покрывало і увідіш, что ос-то дурачество самое премудрейшее, а талько прикривалось юродством». Бо тільки той, що нічого не має, володіє цілим світом!

Те, що Сковорода став непродукційним, – на думку В. Петрова, – стає його ідеологією, перетворюючись у вчення про «нероблення», яке виникло, в одного боку, на підставі ідеалу філософа у Платона, а з другого, на підставі неоплатонічного вчення про те, що істинне життя людини є внутрішнім життям чистої душі. Для того, щоб жити внутрішнім життям, «душа повинна одлучитися од тілесних бажань, афектів і очиститись од всього, що має вона під час своєї матеріалізації». Тоді, заглибившись у середину себе й очистившись від зовнішнього, наша душа шляхом тиші й спокою з'єднується з душею всесвіту. Використавши ці ідеї Плотіна, Сковорода став старцем, бо старець є той, хто в житті створив ідеал «нероблення», як ідеал абсолютної чистоти. Старцям, що не працюють, їм одним належить царство боже, ідеальне царство «нероблення». Старці й діти становлять зразок удосконаленості, зразок того, якими будуть всі люди в царстві божому.

Ні, старець, тільки старець, що в житті своєму стверджував ідеал «нероблення» і через те лишився непричетним до злочинів цього гидотного суспільства, тільки він гідний імені людини. Старці, що не працюють, тільки вони, коли буде знищено «ветхій мир», тільки вони увійдуть у блаженне царство майбутнього.

В. Петров вважає, що Сковорода як широко освічена, красномовна та розумна людина свідомо обрав собі долю жебрака, мандрівника, але зробив це не тому, що не міг інакше зробити, – навпаки, його таланти давали йому можливість досягти значних урядів, а надто в духовній ієрархії, а цілком свідомо, маючи бажання заховати внутрішню волю та бути вчителем усього народу в найширшому розумінні цього слова. Він зрікся всіх прихильностей і, створивши із себе старчика, мандрівника, виробив у собі громадянина всесвітнього, який на маючи родичів, маєтностей, кутка, де можна було б голову прихилити, мав насолоди лише від природи, простих, невинних, безтурботних, справжніх радощів, які черпав розум чистий та дух безтурботний у скарбницях вічності.

В. Петров зазначає, що Сковорода і його світогляд були протестом і революційною критикою, скерованими проти тодішнього соціального ладу. Філософія Сковороди була протигагою, натуральною реакцією проти суто матеріальних інтересів, що ними захоплене було тоді українське громадянство.

Теорія «нероблення», що її помітив на основі інтерпретаційних процедур у філософії Сковороди В. Петров, відразу ж була піддана критиці з боку комуністично заангажованих українських інтелектуалів. Так, Пелех визнав її за фальшиву, Сковороді неприналежну, за псевдосковородину, що ідеї «нероблення» були невірно приписані Сковороді. У критика склалося враження, що Петров слабо простудіював самі твори Сковороди. Бо ж сам Петров у своїй статті писав, що хоче «ввести читачів у науку про Сковороду, користуючись працею академіка Багалія». Але, на думку Пелеха, цього замало, щоб писати вступ до Сковородиної науки. Треба користуватися ще й самими творами Сковороди.

Дослідник не забарився з відповіддю: «Коли б Пелех не робив спроби сперечатись, щоб тільки сперечатись, він побачив би, що його концепція Сковороди цілком відповідає поглядам Петрова. Бажання сперечатись, хоча б ціною суперечності з собою, призвела до того, ще Пелехові закиди Петрову ніяк не узгоджені з його власним аналізом творчості Сковороди».

Отже, Віктор Платонович Петров застосував цілком плідний метод пояснення внутрішнього світу Сковороди та його дій у зовнішньому світі. Також він застосував ідеї неоплатонізму для розуміння філософських поглядів Сковороди. Ця філософія, на думку Петрова, логічно пояснювала всі алогічні з точки зору інших людей вчинки, навіть аморальні. Сковорода значну частину свого життя перебував у стані боротьби із зовнішнім світом.

Наук. кер. – Артюх В., доц.